

Severoslovenské celulóžky a papierne, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad (1676) 1692 - 1962

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1564_13503	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Severoslovenské celulóžky a papierne, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	(1676) 1692 – 1962	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit of description (quantity, bulk, or size)	2,70 bm (18 škatúl spisov, 19 kusov úradných kníh, 1 listina po roku 1526, 23 kusov technickej dokumentácie, 15 kusov negatívov fotografií a plagátov, 36 kusov ostatného materiálu)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Severoslovenské celulóžky a papierne, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	<p>Prvé papierne na Slovensku začali vznikať na začiatku 16. storočia a to v Levoči a Liptovskom Michale. V okrese Poprad vznikla prvá dielňa na výrobu papiera v roku 1613 v Spišskej Teplici, ktorá bola vo vlastníctve mesta Poprad. Fungovala do roku 1858. Papierne v Poprade bola založená Jakubom Cziserom st. v roku 1692 a fungovala do roku 1962. Až do roku 1899 bola výlučne pod správou rodiny Cziserovcov. Majiteľmi papierne boli: Jakub Cziser st. (1692 - 1709, Jakub Cziser ml. (1709 – 1752), Samuel Cziser st. (1752 – 1798), Samuel Cziser ml. (1790 – 1821), Dávid Cziser (1834 – 1831), Ladislav Cziser (1831 – 1888), Kornel Cziser (1888 – 1891) a Štefan Cziser (1891 – 1899).</p> <p>Štefan Cziser ju v roku 1899 predal rodine Hamburgerovcov. Viliam Hamburger bol majiteľom papierne v Pittene v Rakúsku. On a neskôr aj jeho synovia Viliam a Adolf začali s rozsiahlou prestavbou papierne. Začali odkupovať pozemky ležiace v blízkom okolí papierne a stavali na nich nové budovy pre nové zariadenia a obytné budovy. Papierne sa počas pôsobenia Hamburgerovcov zmenila na akciovú spoločnosť so základným kapitálom päť miliónov korún.</p>	Dejiny správy pôvodcu

		<p>Zaradila sa medzi štyri najväčšie na Slovensku. Vyrábala hlavne kvalitné písacie, konceptné a tlačové papiere a v menšej miere baliace papiere. Hamburgerovci začali pre vlastnú potrebu vyrábať celulózu ako náhradu za chýbajúce handry, ktorých bol nedostatok. Celulóza sa v závode prestala vyrábať v rokoch 1926, alebo 1927. Hamburgerovci žili trvale vo Viedni a činnosť papierne riadili prostredníctvom nimi zvoleného riaditeľa a o majetkovo právne záležitosti sa starali ich advokáti.</p> <p>Koniec prvej svetovej vojny a vznik nových území sprevádzali vážne hospodárske a sociálne problémy. Pre papiereň v Poprade to znamenalo stratu významných odberateľov papiera. V roku 1922 bola výroba papierne zastavená v dôsledku explózie parného kotla a následného usmrtenia niekoľkých robotníkov. Takto stála do 1. februára 1928, kedy Viliam Hamburger oznámil obnovenie činnosti závodu. Ministerstvo priemyslu, obchodu a živnosti v Bratislave povolilo začiatok činnosti závodu v marci 1928. Hamburgerovci rozšírili závod tak, že v roku 1928 nadobudol podobu, ktorú si udržal až do 50-tych rokov 20. storočia, kedy už bol vo vlastníctve štátu.</p> <p>Adolf Hamburger prenajal 24. júla 1928 papiereň Žilinskej továrni na celulózu a. s. so sídlom v Žiline, ktorá bola založená v roku 1905, na dobu 20 rokov. Tá mala zabezpečovať plynulý chod podniku. O majetkovoprávne záležitosti sa mala starať firma Hamburger vo Viedni v zastúpení advokátom Dr. Gejom Payerom. V dôsledku veľkej hospodárskej krízy musel v roku 1932 načas prerušiť výrobu aj závod v Poprade. Znova začal pracovať 27. mája 1937, kedy Adolf Hamburger poveril Ružomerské celulóžky a papierne, n. p. v Ružomberku jeho administratívnym a technickým vedením. Ružomerské celulóžky ešte v roku 1936 kúpil zápalkársky koncern SOLO, spojené akciové sirkárny a lučební továrny v Prahe. Ten v roku 1939 prešiel pod správu firmy Spolok pre chemickú a hutnú výrobu, a. s. v Prahe a spolu s ním aj Ružomerská celulóžka pod názvom Spolok pre chemickú a hutnú výrobu, účastinárska spoločnosť v Prahe, reprezentácia v Bratislave, závod v Ružomberku. Spolok pre chemickú a hutnú výrobu odkúpil aj papiereň v Poprade od Hamburgerovcov zmluvou z 10. novembra 1941. Papiereň tak prešla pod správu ružomerskej celulóžky, ako jeho bočný závod. Od toho času sa ružomerská celulóžka spolu so svojimi pridruženými podnikmi stala najvýznamnejším centrom papiernického priemyslu na Slovensku.</p> <p>V roku 1945 bola na popradskú papiereň uvalená národná správa, spoločná pre všetky závody koncernu Spolku pre chemickú a hutnú výrobu. Správcom koncernu bol doktor Lantay z Handlovských uhoľných baní. Vyhláškou Ministerstva priemyslu č. 1131/1946 Ú. v. bola továreň znárodnená a pričlenená do majetku Považských celulóžok a papierní, n. p. v Ružomberku. V septembri 1946 bol zmenený názov a vlastnícke právo bývalého Spolku pre chemickú a hutnú výrobu na Považské celulóžky a papierne, n. p. Ružomberok. Tie sa 1. januára</p>	
--	--	--	--

		<p>1979 rozdelili na Považské celulózky, n. p. v Žiline a na Ružomerské papierne, n. p. v Ružomberku. Papiereň v Poprade ostala začlenená do ružomerských papierní pod názvom Ružomerské papierne, n. p. v Ružomberku, závod Poprad, ako najmenšia papiereň na Slovensku. Po druhej svetovej vojne sa závod Poprad začal postupne modernizovať, rekonštruovať a rozširovať svoje strojné zariadenie. Dňa 1. januára 1953 sa uskutočnila delimitácia bývalého podniku Ružomerské papierne, n. p. Ružomberok s pridruženým závodom Poprad, v dôsledku čoho sa zmenil názov firmy na Technocelpap, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad. Podľa rozhodnutia Ministerstva chemického priemyslu č. 011/374 zo dňa 15. marca 1958 sa zrušili národné podniky Grafocelpap, Považské celulózky, Technocelpap a Turčianske celulózky a ich splynutím sa vytvoril nový národný podnik Severoslovenské celulózky a papierne, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad. Papiereň v Poprade bola v činnosti do roku 1962. Časť strojov bolo prevezených do Ružomberku a Tatranský podnik z Kežmarku tu vyrábala ešte kartóny. Dňa 15. decembra 1964 bol závod v Poprade zlikvidovaný.</p>	
3.2.3.	Archival history	<p>Archívny fond pochádza z činnosti podniku Severoslovenské celulózky a papierne, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad. Fyzický stav archívneho materiálu bol po prevzatí do Štátneho okresného archívu v Poprade v roku 1965 v dobrom stave. V súčasnosti sa nachádza v budove Štátneho archívu v Prešove, pracovisko Archív Poprad, Sobotské námestie č. 18 v Poprade. Archívny fond usporiadala a inventarizovala v roku 2011 Mgr. Jozefína Vargová.</p>	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	<p>Fond bol do Štátneho okresného archívu v Poprade odovzdaný 13. mája 1965. Prírastky boli zaevidované do knihy prírastkov 13. mája 1965 pod číslom 156.</p>	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and content	<p>Archívny materiál z fondu je možné využiť pri štúdiu regionálnych dejín Popradu, dejín hospodárstva a priemyslu v regióne. Obsahuje cenné informácie o dejinách papierne a o jej činnosti a možno ich využiť aj pri štúdiu spôsobov výroby papiera na Slovensku. Svojím obsahom sú zaujímavé hlavne testamenty rodinných príslušníkov rodiny Cziser, kúpnopredajné zmluvy, ktoré poskytujú obraz o majetku papierne. Tiež rôzne osobné dokumenty rodiny, ako rodokmeň rodiny Cziserovcov, spomienky Jána Czisera na život v papierni v Poprade, pamäte Štefana Czisera a rôzne fotografie majiteľov papierne. Dôležité sú tiež technické plány a výkresy stavieb. Ďalšou významnou skupinou sú vodoznaky, papierenské štočky a vzorkovníky jednotlivých druhov papiera, ktorý sa tu vyrábala. Tento fond obsahuje korešpondenciu medzi majiteľmi papierne a jednotlivými inštitúciami a firmami, majetkovo-právne záležitosti, dokumenty o nákupe a montáži strojov a zariadenia, povolenia stavieb, ako aj vodnoprávne záležitosti a technickú dokumentáciu. Z novšieho obdobia sú to štatistické hlásenia</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu

		o zásobách, prírastkoch a úbytkoch materiálu. Hlásenia o hospodárnosti a akosti výrobkov závodu Poprad, výkazy hospodárenia, plány výroby, finančné kalkulácie, odpisy hnutel'ného a nehnuteľného majetku a evidencie majetku. Zachovali sa aj zoznamy zamestnancov a organizačné schémy závodu.	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Archívny fond bol do archívu prijatý bez vyradenia dokumentov. Prvé vyradenie z fondu urobila Mgr. Jozefína Vargová pri inventarizácii v roku 2011. Vyradené boli prázdne tlačivá, rôzne duplicitné reklamné letáky, dotazníky a smernice.	Vyraďovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Fond je uzavretý a prírastky sú nepravdepodobné.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	Pre usporiadanie fondu bolo využité diplomatické hľadisko - listiny, spisový materiál, účtovný materiál a ostatný materiál. V rámci týchto skupín je materiál usporiadaný chronologicky. Archívny fond je usporiadaný a sprístupnený formou inventára v štruktúre: 1. Listiny 2. Spisy 2.1. Majetkovo-právne spisy 2.2. Hospodársko-prevádzkové spisy 2.3. Spisy rôzne 3. Účtovný materiál 3.1. Účtovné knihy 3.2. Účtovné spisy 4. Ostatný materiál 4.1. Osobné dokumenty rodiny Cziserovcov 4.2. Fotografie 4.3. Zákony a nariadenia 4.4. Technické plány 4.5. Publikácie 4.6. Vodoznaky, papierenské štočky a vzorky papiera	Spôsob usporiadania
3.4.1.	Conditions governing acces	prístupný	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovať so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language/scripts of material	nemecký, maďarský a slovenský jazyk	Jazyk/písmo

			archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	nepoškodený	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad. VARGOVÁ Jozefína: Severoslovenské celulózky a papierne, n. p. v Ružomberku, výrobná Poprad. 1692 – 1963. Inventár. Poprad 2011.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad, Sobotské námestie 18, 20, 058 01 Poprad	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Kópie neboli vyhotovené.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Archívne fondy úradov miestnej štátnej správy na okresnej úrovni pôsobiacich v období existencie pôvodcu fondu: Magistrát mesta Poprad 1308 – 1922 Notársky úrad v Poprade (1904) 1923 - 1945 Okresný úrad v Poprade (1918) 1923 – 1945 (1949) Miestny národný výbor v Poprade (1931) 1945 – 1982 Okresný národný výbor v Poprade 1945 - 1991	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publication note	DECKER, Viliam: <i>Dejiny papierní v Poprade</i> . Martin : Matica slovenská, 1956. DECKER, Viliam: <i>Dejiny ručnej výroby papiera na Slovensku</i> . Martin : Osveta, 1983. DECKER, Viliam: <i>Dejiny popradskej papierne</i> . Martin : Matica slovenská, 1956. DECKER, Viliam – SABOL, Eugen: <i>Z dejín papiernictva a papiernického priemyslu na Slovensku</i> . Martin : Matica Slovenská, 1955. KOLLÁROVÁ, Zuzana: <i>Biografický slovník mesta Poprad</i> . Poprad : Mestský úrad v Poprade, 2004. HOCHBERGER, Ernest: <i>1693 – 1943. 250 rokov továrne na papier v Poprade</i> . Ružomberok :	Informácie o publikovaní

		Spolok pre chemickú a hutnú výrobu , 1943. CHALUPECKÝ, Ivan: <i>Dejiny Popradu</i> . Košice : Oriens, 1998. MALOVCOVÁ, Božena: Začiatky priemyselnej revolúcie v bývalom okrese Poprad. Prvé fabriky. In <i>Podtatranské noviny. Ozveny histórie</i> , 1989, roč. 15, s. 3 - 4.	
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Opis archívneho fondu pripravila Mgr. Jozefína Vargová	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	02. 10. 2018	Dátum vyhotovenia opisu